

видатними диригентами: Марін Олсоп, Джонатаном Блоксемом, Леонелем Брінгіє, Шарлем Дютуа, Алондрю де ла Парра, Домінго Хіндояном, Неєме і Пааво Ярві, Крістофом Концом, Міхалом Нестеровичем, Юном Марклом, Юліаном Рахліном, Яном Паскалем Тортельє, Робертом Тревінью, Сіань Чжан та ін.

Разом із виконанням численних творів європейських, американських, австралійських композиторів, Зі Зі, постійно відчуючи себе представницею китайської культури, неодноразово зверталася до творчості митців своєї батьківщини, презентуючи камерні і для фортепіано з оркестром твори Тан Дуна, Чжан Чао та ін. Саме в Піднебесній піаністка започаткувала проведення щорічного міжнародного фестивалю камерної музики “Z+” в Шанхаї. Авторитет молодой піаністки одразу дозволив цьому фестивалю стати одним із найбільших і найвідоміших фестивалів камерної музики в Азії, котрий широко висвітлювався в пресі. А ще під час вимушеного перебування в Китаї під час епідемії — серії онлайн концертів-лекцій для музичного розвитку й заохочення до класичної музики малечі, на кшталт виступів видатного китайсько-американського віолончеліста Йо-Йо Ма в дитячому телешоу «Вулиця Сезам».

Не маючи такої шаленої світової популярності, як у старшої її на рік Юджі Ванг, Зі Зі, тим не менше, нині по праву входить до еліти сучасних піаністів, є бажаною виконавицею в багатьох країнах світу, про що свідчать численні відгуки на її виступи. Так, про виконання піаністкою в Цюриху музики Дебюссі, критика, серед іншого, зазначила, що вона відтворила призми світла, ніби творила суцільну магію під водою. Газета «Лос-Анджелес Таймс» назвала Зі Зі сильною, пристрасною та переконливою представницею чистого артистизму. Нарешті, диригент Пааво Ярві, частий партнер піаністки по виступах, назвав її одним із найвидатніших і найпристрасніших піаністичних талантів, які йому колись траплялися.

Отже, можна стверджувати, що поєднання величезної працездатності з яскравим віртуозним артистизмом, витонченістю нюансів і водночас глибиною інтерпретування музики, що демонструє Зі Зі, є типовими ознаками багатьох яскравих сучасних піаністів з Піднебесної.

Линь Даньлі

ЛІ МІНЦЯН ЯК ЗНАКОВА ПОСТАТЬ КИТАЙСЬКОГО ПІАНІСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Lin Danli

LI MING QIANG A SIGNIFICANT FIGURE OF CHINESE PIANO ART

Розвиток музичної культури Китаю в ХХ ст. ознаменувався потужними змінами в сприйнятті та впровадженні в країні, яка має багатющі тисячолітні політичні, філософські й культурні традиції, багатьох аспектів культури західного світу. Це стосувалося й музичного мистецтва, зокрема фортепіанного виконавства, адже на китайському тлі воно прищеплювалося саме завдяки діяльності численних представників європейських академічних музикантів, котрі передавали свій досвід молодим китайським митцям, які поступово, завдяки спілкуванню й безпосередньому з ними, долучалися до західної культури, опановуючи її і переносючи передові напрацювання європейців та американців на благодатний національний ґрунт.

Одним із найяскравіших китайських піаністів середини 1950-х — 1960-х рр., чия концертна (на жаль, недовга), а згодом педагогічна діяльність далеко перетнула національні кордони і, попри дуже поважний вік музиканта, триває й досі, є Лі Мінцян. Майбутній лауреат декількох престижних міжнародних фортепіанних конкурсів і шанований педагог, один із найдосвідченіших членів журі численних музичних змагань світового рівня Лі Мінцян народився в 1936 р. у Шанхаї в родині з Чженхая, Чжецзяну (тепер район Бейлун, місто Нінбо), у якій до нього музикантів не було.

Від 10-річного віку хлопчик почав опановувати гру на фортепіано під керівництвом першого вчителя — німецького скрипаля й піаніста єврейського походження з Бреслау (нині — Вроцлав), учня Йозефа Йоахіма Альфреда Віттенберга, якому в 1939 р. пощастило втекти з родиною з Німеччини до Китаю від переслідувань нацистів, і де він жив і працював до кінця свого життя. Завдяки таланту цього музиканта, котрий у першому у своєму житті концерті в 10-річному віці зіграв два концерти: на скрипці — Ф. Мендельсона і на фортепіано — Ф. Шопена, Лі Мінцян почав осягати мистецтво європейського піанізму і, вочевидь, закохався в музику Шопена, що згодом стало запорукою отримання ним звання лауреата VI Міжнародного конкурсу імені Ф. Шопена. У документальному фільмі режисера Чень Іфея «Втеча з Шанхаю» (1999) зазначається, що різнобічно обдарований як педагог Віттенберг виховав у Шанхаї скрипаля Тяня Шуженя, диригента Лі Делуня, віолончеліста Сіту Чжівеня, піаніста Лі Мінцяна та інших талановитих представників ранньої китайської музики західного спрямування, зокрема й піаніста Фу Цуня, який також недовго навчався у Віттенберга.

Після смерті цього педагога в 1952 р. Лі Мінцян продовжив навчання в китайського піаніста й композитора Юй Бяньміна, лауреата другої премії Першого конкурсу китайських композиторів на створення кращого національного твору для фортепіано (Варіації до-мінор), учня найпершого впроваджувача професійного фортепіанного виконавства в Китаї Маріо Пачі.

У 1956 р. 20-річний музикант був прийнятий до Східної філії Центральної музичної консерваторії в Шанхаї (нині — Шанхайська консерваторія) в якості репетитора оркестрового класу, проте доволі швидко перейшов на фортепіанний факультет, а вже наступного року на III Міжнародному конкурсі імені Б. Сметани в Чехословацькій республіці в межах міжнародного фестивалю молоді й студентів «Празька весна» завоював III премію. Одним із найяскравіших творів у його виконанні стала Соната № 5, до-мінор, Л. Бетховена, оп. 10 № 1.

Після цієї нагороди керівництво консерваторії вирішило направити його для подальшого вдосконалення до класу відомої в СРСР піаністки й педагога Тетяни Кравченко, яка в другій половині 1950-х рр. викладала в цьому закладі. За роки навчання в неї молодий обдарований піаніст ще двічі ставав лауреатом міжнародних конкурсів, що проводилися в країнах соціалістичного табору: I конкурсу імені Дж. Енеску (Бухарест, 1958, I премія і перший в історії китайського фортепіанного мистецтва прецедент перемоги на міжнародному конкурсі піаніста з Піднебесної) та одного з найбільш престижних у світі VI конкурсу імені Ф. Шопена (Варшава, 1960, IV премія).

За час недовгої виконавської кар'єри, зупиненої для музиканта назавжди з початком Культурної революції, він встиг здійснити гастролі в понад 20 країнах

Європи, Америки, Азії, Австралії та Океанії. У Чехії, Румунії та в Китаї були зроблені записи низки платівок, які зберегли для наступних поколінь зразки його видатної піаністичної майстерності. Згідно з інтернет-публікацією *The Art of Li Ming Qiang* (7CD). URL : <https://hkushop.com/4818319.html> вони були перевидані в CD-форматі у 2019 р.:

Disc 1: Beethoven: Piano Concerto No. 3 in C minor, op 37; No. 5 in E-flat major, Op. 73 “Emperor”.

Disc 2: Mozart: Piano Concerto No. 27 in B-flat major, K. 595; Beethoven: Piano concerto No. 3 in C minor, Op. 37.

Disc 3: Rachmaninov: Rhapsody on a Theme by Paganini, Op. 43; Liszt: Sonata in B minor.

Disc 4: Beethoven: Sonata No. 31 in A-flat major, Op. 110; Schubert: Sonata in C major, D. 840; Brahms: Six Pieces for Piano, Op. 118.

Disc 5: Enescu: Suite No. 2 for Piano in D major, Op. 10; Enescu: Adagio from Suite No. 1 for Piano in G minor, Op. 3; Constantienscu: Toccata; Bach: Prelude and Fugur in A minor, BWV 865; Handel: Suite in D minor, HWV 428.

Disc 6: Chopin: Polonaise No. 1-5; Chopin: Ballade No. 1 in G minor, Op. 23; Chopin: Etude in C minor, Op. 10, No. 12 “Revolutionary”.

Disc 7: He Lu Ting: Five Piano Pieces; Ding Shan De: Variations on a Chinese Folksong Theme, Op. 4; Ding Shan De: three Preludes, Op. 3; Zhu Jian Er: Five Folksongs from Yunnan; Wang Jian Zhong: Five Folksongs from Yunnan; Wang Jian Zhong: Ballade; Liu Zhuang: Variations; Wang Jian Zhong: Five Folksongs from Yunnan; “Yellow River” Piano concerto.

Судячи із цих безцінних записів, Лі Мінцян належав до піаністів стриманих зовні, проте з величезною внутрішньою енергетикою, з мужнім, графічним стилем виконання, яке органічно сполучалося з глибокою змістовністю, навіть філософічністю інтерпретацій.

Виконавська й педагогічна кар’єра талановитого музиканта були жорстко перервані за часів Культурної революції, коли фортепіано було визнане буржуазним інструментом, а сам Лі Мінцян на 7 років був засланий на північ країни на важкі сільськогосподарські роботи, під час яких суттєво пошкодив праву руку, що унеможливило повернення митця до концертної діяльності після реабілітації. Єдиний концерт після повернення Лі Мінцяна із заслання, у якому було виконано 12 прелюдій Ф. Шопена, відбувся в Гонконгу 11 травня 1978 р.

Від кінця 1970-х рр. і до сьогодні Лі Мінцян є одним із найповажніших педагогів-піаністів і методистів Китаю, який входить до складу журі численних престижних фортепіанних конкурсів і дає майстер-класи по всьому світові, записи яких публікуються на різних сайтах, зокрема на bilibili.com. На початку 2000-х рр. він двічі відвідав Україну, увійшовши за запрошенням українських піаністів до журі Міжнародного конкурсу імені М. Лисенка (Київ, 2002) і Міжнародного конкурсу юних піаністів Володимира Крайнева (Харків, 2004). Нині 88-літній Майстер обіймає посаду президента *Euregio Piano Award*, беручи участь в організації, проведенні цього конкурсу та наданні півтки в життя молодим талановитим піаністам — презентантам різних традицій і шкіл.

На переконання Лі Мінцяна, відмінною характеристикою китайських піаністів від західних є опора на мелодику музичного твору, адже в китайській традиційній

культури відсутнє багатоголосся і поліфонія. Для китайської ментальності не є характерним зовнішній прояв почуттів, тож робота над відтворенням класичної та романтичної музики відбувається насамперед через внутрішні відчуття виконавців. До того ж, китайським концертним музикантам, які отримують вищу освіту на батьківщині, а не в Європі чи Америці, доволі складно зрозуміти сутність багатьох позначок характеру музики західними композиторами та відчути їх. Отже, процес осягнення ними сутності таких творів має відбуватися здебільшого на інтуїтивному рівні при детальному вивченні оригінальних текстів.

Пань Хе

ANNÉES DE PÈLERINAGE ПІАНІСТКИ ЗІ ЗІ

Ран Хе

ANNÉES DE PÈLERINAGE BY PIANIST ZI ZI

Китайська піаністка Цзо Чжан (нар. 1988 р.) належить до найяскравіших представниць світової музичної еліти сучасності. Її різноманітні сольні програми, численні виступи з кращими оркестровими колективами світу, а також як ансамблевої виконавиці не залишають байдужими слухачів на будь-якому континенті.

Насичена гастрольна діяльність музикантки, що розпочалася з дитячих років, триває постійно. Єдиним виключенням у її виконавській кар'єрі став сезон 2019/2020 рр., коли народження доньки збіглося з пандемією, й ці дві обставини на понад рік призупинили її концертні мандри світом. Таке творче мандрівне життя притаманно більшості сучасних великих артистів, які не уявляють себе без сцени та постійного спілкування з публікою.

Для Цзо Чжан, яка має сценічне ім'я Зі Зі, такі переміщення світом розпочалися у віці років, коли її батьки переїхали з Китаю до Німеччини, де отримали роботу. Саме в Берліні розпочалося навчання дівчинки гри на фортепіано. За два роки родина повернулася в Китай, де протягом десяти наступних років Цзо вчилася в школі мистецтв Шеньчжєня. Проте і цей період не обійшовся без подорожей, адже талановита піаністка неодноразово брала участь у конкурсах національного й міжнародного рівнів, на кожному отримуючи звання лауреата або переможниці, і численних концертах у різних містах Китаю, і Німеччині, Франції, США, Україні, Нідерландах.

У 17-річному віці дівчина переїхала до США, де продовжила здобувати музичну освіту в Джульєрдській школі. І знову її супроводжували постійні концертні поїздки, звання лауреата конкурсу Королеви Єлизавети в Брюсселі і робота в оркестрі BBC New Generation у Лондоні. Нині гастрольні подорожі піаністки охоплюють усі континенти й десятки країн світу. Серед її численних партнерів по виступах — провідні сучасні диригенти та інструменталісти.

До великого й різностильового репертуару Зі Зі чи не постійно входять твори завзятого мандрівника XIX ст. Ф. Ліста, які завжди захоплено сприймаються публікою. Не випадковим є те, що на першому записаному музиканткою CD містилися виконані нею з оркестром Philharmonia & Мо під орудою Пааво Ярві, випущеному в жовтні 2019 р., були концерти М. Равеля і Ф. Ліста. А другий диск, записаний восени 2021 р. і випущений Зі Зі в травні 2022 р., має назву "The Journey" (подорож або мандрівка). На цьому диску піаністка записала твори самого Ф. Ліста